

Disippelskap og etterfølgelse i NT: relevans for forkynnelse og kristent arbeid blant unge i dag?

Av Ove Conrad Hanssen, Misjonshøgskolen

Abstract: In this article we look at the picture of the relationship between Jesus and his disciples as portrayed in the New Testament. Unlike contemporary teachers he, himself, called those he wanted to have as his close followers. And in the daily walk with him they were taught by him, moulded by his own example, and equipped to serve together with him in his messianic ministry towards the Jewish people. Through this they were also prepared for the world wide ministry they were going to exercise after his own death, resurrection and ascension: to make disciples of people from all nations. In the Pauline letters we find the same perspective on the relationship between the apostle Paul and his fellow workers. He is teaching and training them both through his words and through his example, and through this preparing them for their own ministry. It is this relational aspect and teaching also by example that we find interesting with regard to Christian work among young people today.

Key words: discipleship, relationship, example, ministry, mission

Innledning

I denne artikkelen skal vi se på beskrivelsen av etterfølgelse og disippelskap i Det nye testamente (NT). Jeg begynner med evangeliene beretninger om Jesus, hans kallelse av og samvær med sine disipler, og jeg vil se på hva som er typiske trekk ved dette. Deretter vil jeg se etter spor av en liknende etterfølgelsespraksis i andre deler av NT, og da særlig hos apostelen Paulus. Til sist spør jeg om det er trekk ved disippelskaps- og etterfølgelsestankegangen i NT som kan ha betydning og relevans for forkynnelse og praksis i kristent ungdomsarbeid i dag

Disippelskap og etterfølgelse i evangeliene

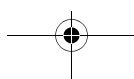
Kallelsen av Jesu første disipler

En gang Jesus gikk langs Galileasjøen, fikk han se to brødre: Simon, som kalles Peter, og hans bror Andreas. De var i ferd med å kaste not i sjøen, for de var fiskere. Han sa til dem: «Kom, følg meg, så vil jeg gjøre dere til menneskefiskere!» Straks lot de garna ligge og fulgte ham. (Matt 4,18–20)

Like etter sin offentlige framtrede begynte Jesus å kalle unge menn til å være sammen med ham, og til å bli hans disipler (Matt 4,18ff; Mark 1,16ff; Luk 5,1ff). Det var ikke uvanlig i samtidens jødedom at skriftlærde rabbinere (rabbi) hadde disipler som de underviste, og som observerte hvordan rabbinerne opptrådte og forholdt seg i ulike livssituasjoner. Med andre ord, de underviste både med sine ord og med sin livsførsel, og det var et mål at disiplene skulle lære av og tilegne seg begge deler.

På to områder skilte imidlertid Jesus seg ut fra sine samtidige blant jødiske skriftlærde: Han hadde ingen formell utdanning eller status som rabbi (Westerholm 1978). Allikevel utstrålte han en visdom og autoritet som gjorde at han spontant ble respektert som en lærer som det var verd å lytte til (Matt 7,28f), og ifølge evangeliene begynte hans egne disipler raskt å tiltale ham som Rabbi (Joh 1,38; Mark 9,5). Til forskjell fra sin samtids skriftlærde, som valgte ut sine disipler blant unge menn som selv oppsøkte den rabbi de ønsket å ha som lærer, tok Jesus selv initiativet til å kalle og velge ut dem han ønsket å ha i sin nærmeste disippelkrets (Matt 4,18–22; Mark 2,13; 3,13).

Det kan synes påfallende at Jesus primært kalte unge menn fra enkle sosiale kår som sine sentrale disipler. Som fiskere er det lite trolig at de hadde noen utdanning utover den elementære introduksjonen til den jødiske tro og tradisjon enhver ung jødisk mann fikk i sin lokale synagoge, i templet og i sitt hjem. Allikevel må Jesus ha sett kvaliteter hos disse som gjorde at det nettopp var dem han kalte. Kanskje ligger det her en utfordring angående utvelgelse av ledere og forkynnere blant ungdom i dag: Legges det for mye vekt på formell utdanning i forhold til viktige karakteregenskaper som bedre kvalifiserer for denne spesielle tjenesten?

Bakgrunnen for Jesu kallelse av disipler

Og jeg sier deg: Du er Peter, og på denne klippen vil jeg bygge min kirke, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den. (Matt 16,18)

Jeg deler det syn at Jesu kallelse av disipler, og utvelgelsen av tolv av disse til å bli hans spesielle apostler (utsendinger), hadde sin bakgrunn i hans egen bevissthet om å være jødefolkets lovede Messias. Samtidig hadde han en forståelse av sin egen person og tjeneste som brøt med og gikk langt ut over samtidens forventninger om hva Messias skulle gjøre. Jesus var seg således bevisst at han kunne bli avvist av det jødiske folk, og at en av oppgavene under hans eget jordeliv var å etablere en grunnstamme i et nytt, endetidens, messianske gudsfolk. Dette skulle føre videre det messianske oppdrag om å føre budskapet om Guds rike og Guds frelse ut til alle folkeslag, etter hans egen bortgang (Jes 49,6).

Vi ser da også i evangeliene, og aller klarest i Matteusevangeliet, en utvikling i Jesu forhold til sine disipler. Under første del av hans offentlige virke følger de ham rundt på hans reiser og er vitner til hans forkynnelse av Gudsrikets nærvær, og demonstrasjoner av dette rikets fornyende krefter gjennom ulike undergjerninger blant folket (Gerhardsson 1991). Etter hvert som spenningen mellom folkets forventninger og Jesu forkynnelse og framtreten øker, og gir seg utslag i en sterk konflikt med folkets ledere (Matt 15; 16), konsentrerer Jesus seg mer og mer om undervisningen av sine disipler. Ikke minst dreier det seg om å forberede dem på den skjebne han skulle komme til å lide (Matt 16,21ff; 17,22; 20,17ff). Men selv om Jesus hadde forutsagt dette, var det like vanskelig for hans disipler som for deres samtidige landsmenn å kunne forstå at «[...] Messias [måtte] lide, og så gå inn til sin herlighet» (Luk 24,26). Det var først etter møtet med den oppstandne Jesus og etter hans utleggelse av skriftene for dem at de fikk en klar forståelse av dette.

Allikevel var det denne flokken av tvilende unge menn, med fornekten Peter i spissen, som Jesus hadde utvalgt til å bli grunnstammen i det nye gudsfolk, hans kirke (Matt 16,18; 18,17ff), som han nå var i ferd med å grunnlegge. Selv om Jesus hadde vært svært omhyggelig i sin utvelgelse, synes denne flokken å gjenspeile et godt utvalg av vanlige menneskelige svakheter – noe som en vel i dag også kan forvente å finne i de fleste samlinger av kristne ungdomsarbeidere.

Hensikten med kallelsen av disiplene

Han pekte ut tolv, som han også kalte apostler, for at de skulle være sammen med ham, og for at han kunne sende dem ut for å forkynne. (Mark 3,14)

Vi ser her uttrykt to viktige hensikter for Jesu utvelgelse av de tolv disiplene som fikk en særstilling som hans apostler: De skulle *være sammen med ham*, og han skulle *sende dem ut for å forkynne*. De samme to aspektene finner vi også i en sentral kallelsestekst:

Han sa til dem: «Kom, følg meg, så vil jeg gjøre dere til menneskefiskere!» (Matt 4,19)

I etterfølgelsen av og samværet med Jesus skjer det noe med hans disipler. Det blir, allerede under Jesu jordeliv, til et menighetsliknende fellesskap. De vandrer sammen og deler ulike slags strabaser langs veien. Disiplene er vitner til hvordan Jesus gjør viktige prioriteringer i sitt eget liv, og hvordan fellesskapet med Faderen er helt avgjørende for hans liv og tjeneste. Særlig Lukas og Johannes av evangelistene får fram dette. For Lukas synes det viktig å berette at Jesus foran viktige avgjørelser ba mye (Luk 6,12; 11,1), og ved at disiplene slik erfarer bønnens viktighet for Jesus, skapes det en lengsel hos dem selv etter å lære å be på en ny måte (Luk 11,1). For Johannes er det viktig å få fram at Jesus i hele sin tjeneste henter visdom og rettleiding fra dette intime fellesskapet med Faderen (Joh 5,19). Ved at disiplene videre lytter til Jesu undervisning (Matt 5–7), er vitner til hans undergjerninger og ulike møter med mennesker som er i nød (Matt 8–9), forberedes og utrustes de også til selv å bli forkynnere (Matt 10). De forkynneroppdragene de må gå inn i mens Jesus selv er sammen med dem, forbereder dem på forkynnertjenesten de skal gå inn i etter hans bortgang. Det vil si, heller ikke da er de helt overlatt til seg selv; han er hos dem, og styrker og leder dem ved sin Ånd (Matt 28,18–20; Apg 1,8).

Jeg finner slik i alle evangeliene et forberedelses- og utrustningsperspektiv som peker ut over den tiden de tilbringer sammen med Jesus under hans jordeliv og henimot det universelle misjonsoppdrag som han som den oppstandne gav dem. Jesu konsentrasjon om de tolv innebærer derfor ikke at han har glemt folket eller folkeslagene. Hans strategi er å nå de mange gjennom de få, og skal det kunne lykkes, må disiplenes motivasjon og forståelse av sitt oppdrag være best mulig.

Forholdet mellom Mesteren og disiplene

En lærling står ikke over sin mester, men når han er utlært, blir han som sin mester. (Luk 6,40)

Disiplene til Jesus var vel kjent med hvordan forholdet mellom en mester og hans disipler fungerte i samtiden. Det var her et hovedpoeng at disipler skulle lære av mesterens forbilde. Som en håndverklærling lærte både av å lytte til sin mesters ord og av å observere hans ferdigheter, skulle hans disipler lære av Jesus. Men en rabbis funksjon som forbilde gikk enda lenger enn en håndverksmesters. Det omfattet også lærerens liv ned i praktiske hverdagslige detaljer. Her var Jesu forbilde, ikke minst hans møte med og holdninger til ulike slags mennesker, en stor utfordring for disiplene. Det at han henvendte seg til og samtalte med kvinner (Joh 4,27) og omgav seg med mennesker som ble regnet som syndere (Luk 15,2), brøt klart med konvensjoner i den jødiske tradisjon. Likeså hadde han en unik evne til å se enkeltmennesker og deres behov, midt i en større menneskemengde (Matt 9,20ff; Luk 19,2ff). Jesu eget forbilde preget nye holdninger i hans disipler, og forberedte dem på den nye tid da Jesu Kristi menighet skulle sprengre grenser knyttet til sosial, etnisk og kulturell tilhørighet og kjønn.

Men Jesu forbildefunksjon sprengte enda mer radikalt tradisjonene i jødedommen. Han var ikke bare disiplenes lærer og forbilde, han var også deres tjener som kunne utføre slavearbeid overfor dem (Joh 13,4ff). Jesus gav dem således et forbilde som de ble utfordret til å etterleve i sin egen tjeneste (Joh 13,15–17). Samtidig var det aspekter ved Jesu tjenerrolle som var unik for ham selv. Han var Guds Sønn, Frelseren som gav sitt liv til løsepenge for mange (Matt 20,28; Bonhoeffer 1956:24ff), og som således også la grunnlaget for en ny frelsens tidsalder.

I ulike typer av ledertenkning i dag er nettopp tjeneridealet trukket fram (Banks & Ledbetter 2004:97ff). En leder må aldri få et så distansert forhold til de mennesker en skal arbeide blant at en ikke kan se enkeltmenneskene og være forberedt på å tjene dem.

Noen konsekvenser av disippelforholdet til Jesus

Deretter sa Jesus til disiplene: «Om noen vil følge etter meg, må han fornekte seg selv og ta sitt kors opp og følge meg [...]» (Matt 16,24)

Husk hva jeg sa til dere: En tjener er ikke større enn sin herre. Har de forfulgt meg, vil de også forfølge dere. (Joh 15,20)

Vi ser i evangeliene en klar utvikling i disiplenes forståelse av hva det innebar å være etterfølgere av Jesus fra Nasaret. Da de først sa ja til kallet om å følge ham, forsto de svært lite av hva dette kom til å innebære. Etter hvert vokste det fram en erkjennelse av at han kunne være den lovede Messias, og i tråd med tradisjonell jødisk tankegang forsto de dette i et triumfalistisk perspektiv. Det vil si at de forventet at Messias skulle befri det jødiske folk fra undertrykkelsen under deres ytre fiender, og etablere et nytt rike for Israel etter mønster av kong Davids storrike. Og som hans nære etterfølgere forventet de en privilegert plass for dem selv i dette riket (Matt 20,20–21). Som tidligere nevnt var Jesu undervisning om at hans vei som Messias ville gå gjennom lidelse og død, for radikal til at de i første omgang kunne forstå den, og lite ante de at etterfølgelsen av Jesus også skulle innebære forsakelse og forfølgelse for deres egen del. Først i et lengre perspektiv, etter Jesu død og oppstandelse, forsto de dybden i Jesu undervisning om etterfølgelsens konsekvenser, og at «hvetekornets lov» (Joh 12,24–26) også kunne komme til å gjelde for dem.

En slik realisme bør lyde i forkynnelse for ungdom i dag. Kanskje er det unge kristne i vårt samfunn som klarest har erfaringer med at det kan koste noe å være etterfølgere av Kristus.

En viktig forutsetning for disiplenes tjeneste etter Jesu bortgang

Og se, jeg sender over dere det som min Far har lovet. Men dere skal bli i byen til dere blir utrustet med kraft fra det høye. (Luk 24,49)

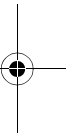
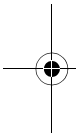
Selv om Jesu disipler og apostler ikke kunne synes å representere noen elite-gruppe innen samtidens jødiske samfunn, verken når det gjaldt utdannelse eller sosial status, var det altså disse han betrodde sitt verdensvide misjonsoppdrag (Matt 28,18–20; Luk 24,45–48). Men forutsetningen for at de skulle kunne lykkes, var helt klart hans løfte om sitt fortsatte nærvær blant dem ved den lovede hellige Ånd, kraften fra det høye (Luk 24,49; Apg 1,8; Joh 14,15–18). Dette løftet ble oppfylt på pinsedagen (Apg 2,1–11), og vi ser av beretningene videre i Apg hvordan Ånden gir frimodighet og kraft til å vitne (2,14; 4,8; 33). I mange tilfeller skjedde også de samme kraftige manifestasjoner av Guds rikes nyskapende krefter som i Jesu egen tjeneste (3,1–10; 5,12).

Det er viktig å fastholde at løftet om Åndens nærvær og styrke gjelder for all kristen forkynnertjeneste, også blant unge mennesker i dag.

Oppsummering

Jesu kallelse av disipler, og særlig av de tolv apostler, spiller en viktig rolle og gis god plass i alle evangeliene. Hans samvær med dem skjer på mange måter etter mønster av forholdet mellom samtidens jødiske rabbier og deres disipler. Disse underviste også både med sine ord og med sin livsstil. I dette samværet skulle disiplene tilegne seg både kunnskap og viktige verdier for en praktisk livsførsel. Men på flere områder brøt Jesus med sine samtidige jødiske lærere. Han hadde et perspektiv på sin tjeneste som gikk utover sitt eget jordiske virke, og han var klar over at dette medførte et foregripende nærvær av endetidens Guds rike. Til forskjell fra sin samtid så han dette riket som et universelt rike som alle folkeslag skulle inviteres inn i på lik linje etter hans bortgang. Et hovedperspektiv ved hans samvær med og opplæring av disiplene var derfor å forberede dem på deres tjeneste etter hans død og oppstandelse. Han konsentrerte seg om noen få for gjennom deres tjeneste å nå ut til mange. I sin undervisning forberedte han disiplene på at denne tjeneste ville komme til å medføre forfølgelse, men han gav dem også løftet om Den hellige Ånd, som skulle gi kraft og styrke.

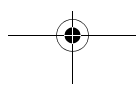
Disippelskap og etterfølgelse hos Paulus

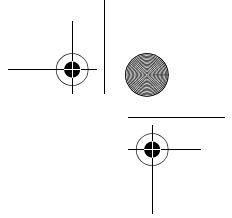
Paulus, en etterfølger av Jesus

Ha meg til forbilde slik jeg har Kristus til forbilde! (1 Kor 11,1)

Vi har ingen kilder som tilsier at Paulus skulle ha møtt eller blitt kjent med Jesus under Jesu jordeliv. Allikevel er det klart at han regnet seg som en etterfølger av Jesus, og at Jesu eget forbilde var av avgjørende betydning for ham. Hvordan kunne så Paulus ha fått nok informasjon om og kjennskap til Jesus til at han kan kalle ham sitt forbilde (Wenham 1998)?

På den ene siden understreker han sin uavhengighet i forhold til Jesu første apostler når det gjelder den grunnleggende erkjennelsen av Jesus som Messias og verdens frelser (Gal 1,12). Denne erkjennelsen ble gitt ham ved en åpenbaring, sier han, og her tenker han trolig på sitt møte med den oppstandne

på veien til Damaskus (Apg 9,3–20). Men når det gjelder hans kjennskap til overleveringene om Jesus liv, hans undervisning og gjerning, har han etter sin omvendelse hatt god anledning til å bli undervist om dette av Peter og andre av apostlene. Se for eksempel henvisningen til at han besøkte Peter i Jerusalem tre år etter sin omvendelse og tilbrakte fjorten dager hos ham. Disse fjorten dagene kan rimeligvis tenkes som en intensiv innføring i Jesu liv og forkynnelse, hvor Peter kunne dele av sin egen erfaring fra etterfølgelsen av Jesus. I sitt første brev til menigheten i Korint ser vi også at han bruker en jødisk overleveringsterminologi: «For jeg har mottatt fra Herren det som jeg også har gitt videre til dere.» (1 Kor 11,23, jf. også 15,1–3). Når han sier at han har mottatt tradisjonen om nattverdsinnstiftelsen «fra Herren», er det rimelig at Peter her har vært hans kilde og mellommann.

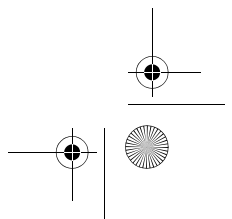
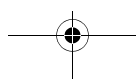
Jeg ser det altså slik at Paulus, både ut fra sin egen refleksjon over sentrale gammeltestamentlige tekster på bakgrunn av møtet med den oppstandne og ut fra den undervisning og tradisjonsoverlevering han møtte hos Peter og andre av apostlene, har tilegnet seg et dypt og innsiktsfullt kjennskap til Jesu liv og gjerning, og tilsvarende en omfattende kunnskap om hans forkynnelse og undervisning. Denne kunnskapen og innsikten preger så Paulus i hans eget liv, og han kaller frimodig sine medarbeidere og de mennesker han vinner, for evangeliet til å lære av sitt eget forbilde.

Som Jesus underviser også Paulus både med sine ord og med sitt forbilde

Og alt dere har lært og tatt imot, sett og hørt hos meg, gjør alt dette! Så skal fredens Gud være med dere. (Fil 4,9)

Vi legger merke til de fire verbene her: *lært, tatt imot, sett og hørt*. Som en som selv hadde studert til å bli rabbiner, var Paulus fortrolig med en *helhetlig tradisjonsformidling*. I denne kulturelle konteksten kunne en ikke isolere det en leder sa fra måten han eller hun levde på. Det gjaldt ikke bare i jødisk kontekst, men også for store ledere i den greske verden, for eksempel Alexander den store: «He shared fully the dangers, hardships and toil of his men. It was as if he was *among* his men, not *over* them. He led from the front.» (Adair 2001:17).

Paulus var altså klar over at nye kristne ville observere ham og se hvordan han oppførte seg i ulike situasjoner, og hva slags holdninger som preget ham i møte med forskjellige mennesker. Dette utnyttet han helt bevisst i sin egen disippelgjøring av nye kristne. Samtidig er han svært åpen på situasjoner i sitt eget liv som har vært vanskelige (1 Kor 2,3; 2 Kor 7,5), og prøver ikke å tegne noe

bilde av seg selv som fullkommen (2 Kor 11,29f) – også han er fullstendig avhengig av Guds nåde og tilgivelse (2 Kor 12,7–10). I et slikt perspektiv av ærlighet og oppriktighet kan også en forkynner i dag våge å kalle unge mennesker til å lære av sin egen måte å leve på.

Som Jesus var Paulus seg bevisst hvem han valgte til sine medarbeidere

Det du har hørt av meg i mange vitners nærvær, skal du gi videre til pålitelige mennesker som er i stand til å undervise andre. Bær også du lidelsene, som en god stridsmann for Kristus Jesus! (2 Tim 2,2f)

Ordet som her er oversatt til 'pålitelig', kan også oversettes til 'troverdig', som kanskje enda bedre får fram sammenhengen mellom undervisning med ord og livsførsel. Kanskje ligger det her at karakter eller integritet er like viktig som teoretiske ferdigheter til å undervise. Paulus var klar over at etterfølgelsen av Jesus og tjenesten for ham også kunne innebære motstand og lidelse, både for ham selv og for dem som ble hans medarbeidere. Pålitelighet kan slik her også tenkes å bære med seg et aspekt av utholdenhet. Her finner vi noe av den samme realismen som i Jesu egen forkynnelse, og som kan ha betydning for valg av medarbeidere i kristen sammenheng også i dag.

De såkalte Pastoralbrevene (1 og 2 Tim og Titus) er videre, i seg selv, et vitnesbyrd om at Paulus var opptatt av å holde kontakt med sine unge medarbeidere. Han var klar over at motstand og vanskelige situasjoner i tjenesten lett kunne ta motet fra dem, og skriver derfor for å veilede og, ikke minst, oppmuntre (Synnes 1996:195f).

Her aktualiseres utvilsomt et behov som foreligger også i vår tid. De fleste ungdomsarbeidere trenger veiledere eller medvandrere de kan søke hjelp og støtte hos. Enhver menighet som ansetter ungdomsarbeidere, bør legge til rette for dette.

Forkynnelse for ungdom i helhetlig perspektiv?

Ungdomskulturen i dag?

Kristne ungdomsarbeidere møter, blant unge mennesker i den vestlige verden, en helt annen kultur og helt andre holdninger enn Jesus og Paulus i sin samtid. I deres samtid var religion og religiøs praksis en integrert del av kulturen, både

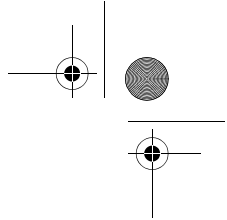

i jødisk og gresk-romersk sammenheng. Utdannelse ble sett som et privilegium, og respekt for tradisjonelle institusjoner og verdier i samfunnet ble tidlig innprentet i unge mennesker. I jødisk sammenheng var det å få tilhøre elevkretsen rundt en rabbi noe som var få unge menn forunt, og selv om Jesus ikke hadde noen formell status eller autoritet, tiltrakk han seg utvilsomt mange som ønsket å følge ham og bli undervist av ham (jf. Matt 8,19).

Uten at vi ønsker å tegne et negativt bilde av ungdomskulturen, må vi si at den, i vår del av verden, har endret seg forholdsvis radikalt i løpet av siste halvdel av forrige århundre. Det gjelder unge menneskers forhold til tradisjonelle samfunnsinstitusjoner og verdier generelt, også til kirken og den kristne tro. Respekten for tradisjonelle autoriteter i hjem, skole, rettsvesen og kirke har ikke lenger samme plass som tidligere. Dette er en virkelighet som også kristne ungdomsarbeidere klart må forholde seg til. Samtidig er kunnskapen om den kristne kirke, både i historisk perspektiv og med henblikk på innholdet i troen, drastisk redusert. Det henger sammen med at prosentdelen av barn som går på søndagsskole eller tar del i kristen klubb- eller leirvirksomhet, har vært i klar tilbakegang i løpet av de siste 30 år. Samtidig er innholdet i skolens religionsundervisning blitt vesentlig endret. I en samtale nylig ble jeg fortalt av en religionslærer i videregående skole at av de fire store verdensreligioner i pensum var det kristendommen som det var vanskeligst å få elevene til å forstå.

Ulike nyere undersøkelser av ungdomsgenerasjonenes forhold til kirke og kristendom i England (Savage et al. 2006), Danmark (Østergaard & Skårhøy 2005) og Norge (Holmqvist 2007) synes alle å bekrefte at gapet mellom disse og kirken ofte er mye større enn kirkeledere vanligvis forestiller seg. Trolig er det lite realistisk at den offentlige skole, verken i grunnskolen eller på høyere klassetrinn, kan bøte på dette. Utviklingen synes her å gå i klar pluralistisk og såkalt livssynsnøytral retning. Det er kirken og lokalmenighetene som selv må forholde seg til denne utfordringen på en ny og konstruktiv måte. Den aktuelle satsingen på trosopplæring gjennom statlig støtte er løfterik, men i et lengre perspektiv er det menighetene selv som må utløse og stille ressurser til rådighet i en mye større satsing på arbeid blant barn og unge. I ulike kommentarer etter den store undersøkelsen av ulike aldersgruppers deltakelse i gudstjenesteliv og kristen virksomhet i England i 2005 (Savage et al. 2006), hevdes det at det bare er de kirkene som massivt satser på barne- og ungdomsarbeid, som vil overleve. Kanskje er situasjonen ennå ikke så alvorlig i Norge, men den entydige meldingen fra kristne lærere, ungdomsarbeidere, kateketer og konfirmantprester om fremmedgjøringen når det gjelder den kristne tro må nå tas på alvor.

Hva preger så ungdomsgenerasjonene i vår tid? Det avhenger først og fremst av hva en mener med «ungdom». Den engelske undersøkelsen dreier

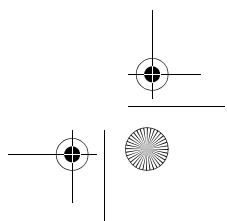
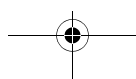
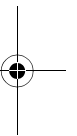
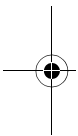
seg om det de kaller Generation Y, 15–25 år, mens den danske og den norske undersøkelsen konsentrerer seg om aldersgruppen 13–16 år. En kan allikevel få det inntrykk at det er noen fellestrekk for flere aldersgrupper. De fleste gir klart uttrykk for at de ikke har noe behov for Gud eller noe åndelig, men at de er lykkelige i sin hverdag og i sitt forhold til familie og venner. Musikk og ulike billemmedier spiller en viktig rolle i deres liv, mens kirke og gudstjenesteliv oppleves som noe irrelevant og kjedelig.

Selv om unge opplever seg som svært selvstendige, og mener de tar individuelle valg, er allikevel fellesskap og samvær med venner meget viktig for mange, og mange av deres holdninger og verdier dannes nettopp gjennom slike samvær. I noen sammenhenger framheves den amerikanske serien Friends som et svært treffende speilbilde av ungdomskulturen i dag. Dette at samvær og fellesskap med venner spiller en svært viktig rolle, kan synes å være et aspekt ved denne tv-serien som har stor relevans for vår forståelse av ungdomskulturen.

Aspekter fra etterfølgelsestankegangen som er aktuelle for kristent ungdomsarbeid

Kanskje må vi her først og fremst tenke på vennskapelige og sosiale samvær: Jesus tilbrakte tid sammen med sine disipler så å si til alle døgnets tider. En kristen ungdomsarbeider i vår tid må således også sikte på å bygge relasjoner til unge mennesker langt utover det å møte dem bare til fastsatte tider for et møte én gang i uken. I England ansetter en del menigheter ungdomsarbeidere med den primære målsetting at disse skal bygge hverdagsrelasjoner til unge mennesker. Liknende ting er også på gang i Norge. Det primære mål er ikke at de skal invitere de unge til samlinger i kirken eller et møtelokale, men at de skal bli kjent med og være sammen med de unge på deres egne arenaer. På kafeer, kjøpesentre, idrettsarenaer og andre steder hvor grupper av unge mennesker oppholder seg. Ved slik å vise interesse for de unge og det som engasjerer dem, formidler de verdier og holdninger som også skaper interesse for dypere spørsmål.

Dette med relasjonsbygging er naturligvis ikke noe nytt ved kristent ungdomsarbeid i vår tid. På begynnelsen av 1960-tallet var undertegnede engasjert i ungdomsarbeid i to ulike sammenhenger i Oslo. Som voksenleder, eller «onkel» som det da het, i et kristent skolelag med realskoleelever og gymnasiaster (14–18 år). Mange av dem som deltok her, kom fra en kristen bakgrunn, og mye av arbeidet var konsentrert om andakter og bibelstudier – men også om mer sosiale samvær og helgeturer hvor samtaler om både hverdagslige og åndelige spørsmål sto sentralt. Kanskje var den personlige relasjonsbyggingen her like viktig for valg som disse ungdommene senere tok som den eksplisitte undervisningen om kristne og bibelske emner.

Den andre sammenhengen var en ungdomsklubb, nærmest etter idealet «tak over gata», som var et begrep som ble benyttet i 1960-tallets ungdomsarbeid. Møtene var i et ungdomslokale i en kirke, men svært få av de som kom, 50–60 tenåringer, hadde noen kristen bakgrunn, enn si noen særlig motivering for å lytte til kristen forkynnelse. Motivasjonen for å komme var først og fremst samvær med jevnaldrende ungdommer. Det ungdomslederne her gjorde, var å bygge relasjoner til en del av de mest modne og motiverte i denne flokken. Ved invitasjoner til hybelsammenkomster, diskusjonskvelder, turer og annet samvær vokste det fram en del lederemner. Disse kunne igjen inviteres på lederkurs og mer eksplisitt kristne samvær, og flere av dem framsto etter hvert som bevisste kristne ledere i dette ungdomsmiljøet. Også her var relasjonsbygging over lengre tid en nøkkelfaktor. Få, eller ingen, i dette miljøet tenkte på dette som en disippelgjøringsprosess, men på mange måter var det nettopp det. Direkte forkynnelse gjennom andakter og bibelstudier var, i første del av prosessen, underordnet samtaler og formidling gjennom relasjoner og holdninger. Etter min mening er en slik relasjonsbasert og prosessorientert måte å arbeide på like aktuelt i dag. Kanskje nettopp fordi det gjenspeiler aspekter ved det forbilde Jesus selv har gitt oss.

Arbeid på to plan

Ungdomsarbeiderne i denne siste sammenhengen arbeidet altså på to plan. På den ene siden ble det lagt til rette for en «sosial happening» hvor underholdningsaspektet var atskillig sterkere enn den uttalte kristne profilen. Ved siden av dette arbeidet de med å bygge særlige relasjoner til noen av disse unge. Resultatet av dette andre arbeidet var at de bidro til å utvikle ledere som kunne overta ansvaret når de selv trakk seg ut. Her kan en gjenkjenne to viktige prinsipper fra evangeliene; nemlig det å søke å nå de mange gjennom det å konsentrere seg mest om noen få, og det å utruste noen til å kunne føre videre den tjeneste en selv har stått i.

Erfaringer fra Oslo og andre steder på 1960- og 70-tallet synes å ha vært at det var i menigheter hvor en arbeidet på begge disse plan at det ble utviklet et ungdomsarbeid med en viss stabilitet og kontinuitet over flere år. Tiltak for bare «å bygge tak over gata» kunne gå bra så lenge en hadde gode og ivrige ledere, men det hadde liten stabilitet. Det manglende ledd var disippelgjøringen av noen som kunne føre arbeidet videre.

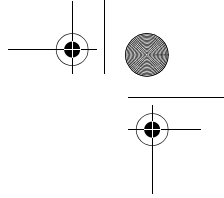
Forutsetninger for relasjonsbygging til unge mennesker

Et viktig element er antakeligvis alder. Allerede 20+ kvalifiserer for betegnelsen «fossil» i tenåringsmiljøer i dag. Den kulturelle utvikling, blant annet med musikkstil, går nå så raskt at en fort blir utdatert. På den annen side er det hos mange unge et underskudd på voksenkontakt som gjør at de også kan tenke seg å tilbringe tid sammen med en person som er en del eldre enn dem selv.

Viktigere enn alder er derfor kanskje viljen til å møte de unge på deres egne arenaer. Lytte til deres musikk, ta deres spørsmål på alvor, bruke tid sammen med dem og dele en del av deres engasjementer. Nettopp dette er godt dokumentert i alle de tre nevnte ungdomsundersøkelsene (Holmqvist 2007; Savage et al. 2006; Østergaard & Skårhøy 2005). Selv om alle disse avdekker et selvbilde av de unge i dag som «the happy generation» – «Jeg tror jeg er lykkelig» – så er dette en svært sårbar «lykke». Nettopp fordi samværet med venner og kjærester er så viktig, og fordi de fleste har avskrevet en metanarrativ, dvs. en overordnet, livstolkning av religiøs eller ideologisk karakter, raser mye sammen for dem når personlige relasjoner går i stykker, eller når hverdagen krongler seg til. En av kommentatorene i den engelske undersøkelsen hevder at fordi mange unge har forsøkt å gjøre en «happy midi-narrative», den gode hverdagsopplevelsen, til en «meta-narrative», blir den lykkelige fasaden ofte et bedrag (Savage et al. 2006:164). Den hjelpen en kan ha i et overordnet livssyn når det gjelder å se traurige eller ulykkelige hverdagsopplevelser i et større perspektiv, mangler.

Det kan derfor synes som om denne ungdomsgenerasjonen kan ha særlig stort behov for å møte voksne mennesker som virkelig kan lytte. Her er det stor utfordring til kristne ungdomsledere til å bygge relasjoner over tid, også til ungdommer som i første omgang ikke synes særlig interessert i åndelige spørsmål. Når «hverdagskrisen» er der, kan de lett komme ut på dypere vann, og begynne å stille nye spørsmål.

Spørsmålet om tidsbruk er allikevel et emne som raskt aktualiseres for en ungdomsarbeider. Noen unge kan synes å ha et umettelig behov for sosialt fellesskap og samtaler, og mange unge ledere kan lett komme til å drive rovdraft på egen helse. Steve Griffiths' vekt på betydningen av «brief encounters» – korte, men innholdsmettede møter med unge mennesker – representerer derfor et godt korrektiv til en tenkning som bare er prosessorientert.¹ Han henviser her nettopp til hvordan Jesus i mange situasjoner brakte gudsrikevirkeligheten inn i menneskers liv, selv om tiden han brukte sammen med dem, var kort. Her ligger det en helt spesiell utfordring for forkynneren og ungdomsarbeideren til å forberede sin tjeneste gjennom bønn og til det å søke å lytte til

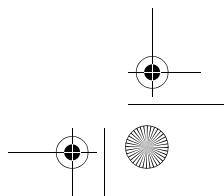
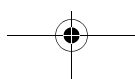
Guds ledelse og Åndens inspirasjon i ulike situasjoner i hverdagen. Et ord eller en bønn som har noe av en profetisk inspirasjon ved seg, kan, også i dag, berøre andre mennesker på en måte som kan forandre livene deres.

Tilknytningspunkter for kristent engasjement med ungdomskulturen?

Et annet trekk i den samtidige ungdomskulturen er interessen for symboler og metaforer. Det viser seg både i litteraturen, den såkalte «fantasy»-sjangeren, jf. Harry Potter-bøkene, og i filmer, med Ringenes Herre og Legenden om Narnia som gode eksempler (Buckley 2001). Interessant er det at mye av symbol- og metaforbruken i disse sammenhengene ofte gir assosiasjoner til bibelske temaer, for eksempel tema fra Jesu liknelser, og ikke minst fra den rike, og ofte skremmende, symbolbruken i Åpenbaringsboken.

Bruken av billedmedier, aktuelle kinofilmer eller egenproduserte «filmstrips» brukes derfor ofte i ungdomsarbeid i dag for å aktualisere eksistensielle problemstillinger og verdispørsmål som, ikke i første omgang, kan synes å ha med teologiske eller kristne emner å gjøre (Stibbe 2005), men som ved nærmere ettertanke kan vise seg å lede inn i samtaler som snart aktualiserer viktige bibelske tekster. En ungdomsleder som sammen med unge mennesker bruker tid på å lytte seg inn til det budskap og de verdier som formidles i moderne film og massemedia kan ofte lykkes i å vise den kristne tros aktualitet for dypere verdispørsmål. Samtidig kan hun eller han hjelpe dem å utvikle en kritisk refleksjon til hva salgs menneskesyn og grunnleggende verdier som i dag ofte formidles i vakre og kraftfulle estetiske former. Vår tid, med en ensidig opptatthet av merkevarer, moter, styling og kosmetikk, synes å være fattig på mennesker som kan gi hjelp til å avsløre menneskesynet og etikken bak all estetikken.

Et annet område er kirkens gamle liturgiske tradisjon med dens rike symbolspråk. Mange unge synes å kunne ha et umiddelbart forhold til en del av dette. Riktignok viser gudstjenestestatistikkene i dag at veldig få unge finner seg til rette i den protestantiske høymessetradisjonen, særlig om den er noe pedantisk ledet. Men gamle liturgiske elementer og symbolhandlinger kombinert med for eksempel moderne billedmedier, nye musikkformer og bevegelse mellom ulike stasjoner i kirkerommet synes å kunne kommunisere godt med mange (Case 2002).

Disippelskap, forkynnelse og ungdomskulturen i dag

Det viktigste tilknytningspunktet mellom disippelskapsperspektivet i NT og ungdomskulturen i vår tid synes å være aspektet av sosialt samvær og relasjonsbygging over tid, men også åpenhet for profetisk inspirerte ord og handlinger inn i situasjoner av det Griffiths kaller «kairos-tid».² Jesus brukte om lag tre år sammen med kjernegruppen av sine disipler. I løpet av denne tiden påvirket han dem gjennom undervisning, samtaler og, ikke minst, gjennom sine holdninger og undergjerninger. Kanskje er verdiformidling gjennom holdninger og handlinger i dag viktigst i den første fasen av relasjonsbygging. Ordene kan komme tidnok når tillit og trygghet er etablert.

Den engelske biskopen Steven Croft (2005:126–147) hevder at det er tre faser som er viktige i all evangelisering, vi tror også overfor ungdom, i dag: Den må begynne med å lytte og med en reell vilje prøve å forstå andres livssituasjon og livstolkning. Bare slik kan en selv vinne retten til å tale. For det andre må vår tale skje i en mer ydmyk tone og demonstrere innsikt i den tiden og kulturen vi lever i. For det tredje må vår evangelisering fungere fellesskapsbasert ved at menigheten, eller et kristent ungdomsmiljø, åpner seg opp og utvider sitt fellesskap. Først ved at de føler tilhørighet til et fellesskap vil mange kirkeuvante i dag åpne seg opp for å utforske troen.

Oppsummering

I denne artikkelen har vi sett på hvordan forholdet mellom Jesus og hans disipler beskrives i evangeliene. Disse kalles inn i en etterfølgelsesprosess hvor de lærer av Jesu forkynnelse og undervisning, og preges av hans holdninger og handlinger i møte med alle slags mennesker. Gjennom dette forberedes de til den forkynnelse i ord og gjerning som de skal sendes ut til. Først på foreløpig måte under Jesu jordeliv, hvor de er under veiledning av ham selv, og så etter Jesu død og oppstandelse. Men heller ikke da er de alene. Jesus har lovet sitt fortsatte nærvær ved den Ånd som Faderen vil sende.

Apostelen Paulus hadde ikke selv møtt den jordiske Jesus, men regner seg allikevel som hans etterfølger. Han modellerer for sine medarbeidere, og for nye kristne som vinnes, et liv og en tjeneste etter mønster av Jesu eget liv. På samme måte som hos Jesus finner vi hos Paulus en helhetlig forkynnelse og tradisjonsformidling i ord og handling.

Etter min mening er det mange sider ved den disippel- og etterfølgelsestankgangen vi finner i NT, som er aktuelle for en kristen tjeneste blant

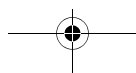
ungdom i dag. Også her dreier det seg om å tilbringe tid sammen med mennesker og formidle verdier og holdninger i både ord og handling. Ikke minst i vår aktuelle kultursituasjon, hvor så mange unge er blitt fremmedgjort for evangeliet og kunnskap om troen, må dette formidles i en prosess over tid hvor forkynneren tilstreber seg på å forstå og kommunisere med de unge i former som korresponderer med deres kultur. Men også i vår tid er den hellige Ånd virksom og kan, i gitte situasjoner, inspirere forkynnere til å si noe eller utføre handlinger som mer umiddelbart og spontant formidler en klar erfaring av Guds nærvær.

Sluttnoter

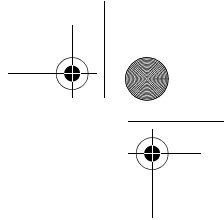
- 1 Se artikkelen «Mission in a youth context: Christological and cultural perspectives» i denne boken.
- 2 Se artikkelen «Mission in a youth context: Christological and cultural perspectives» i denne boken.

Referanseliste

- Adair, J. (2001). *The leadership of Jesus and its legacy today*. Norwich: Canterbury Press.
- Banks, R., & Ledbetter, B. M. (2004). *Reviewing leadership: A christian evaluation of current approaches*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Bonhoeffer, D. (1956). *Lydighetens vei*. Oslo: Land og Kirke.
- Buckley, A. (2001). *Spirituality in story: «Of lions, rats, wizards and lawyers»*. Grove Spirituality Series 77. Cambridge: Grove.
- Case, S. L. (2002). *The book of uncommon prayer: Contemplative and celebratory prayers and worship services for youth ministry*. Grand Rapids: Zondervan.
- Croft, S. et al. (2005). *Evangelism in a spiritual age: Communicating faith in a changing culture*. London: Church House Publishing.
- Gerhardsson, B. (1991). *Jesu maktgärningar i Matteusevangeliet*. Lund: Nova-press.
- Holmqvist, M. (red.). (2007). *Jeg tror jeg er lykkelig...: Ung tro og hverdag*. Oslo: Kloster forlag.
- Savage, S., Collins-Mayo, S., Mayo, B., & Cray, G. (2006). *Making sense of Generation Y: The world view of 15- to 25-year-olds, Explorations*. London: Church House Publishing.
- Stibbe, M., & John, J. (2005). *Passion for the movies: Spiritual insights from contemporary films*. Milton Keynes: Authentic Media.

- Synnes, M. (1996). *Vakt hold om den skjønne skatt: Innføring i pastoralbrevene og kommentar til første Timoteusbrev*. Oslo: Luther forlag.
- Wenham, D. (1998). *Paul and the historical Jesus*. Grove Biblical Series 7. Cambridge: Grove.
- Westerholm, S. (1978). *Jesus and scribal authority*. Coniectana Biblica, New Testament Series 10. Lund: CWK Gleerup.
- Østergaard, S., & Skårhøj, R. F. (red.). (2005). *Generation Happy? En studie i danske teenagers hverdagsliv verdier og livstolkning*. Fredriksberg: Unitas.

